

СПРАВКА ЗА ПРИНОСИТЕ

в основните публикации на гл. ас. д-р Надя Колчева

за участие в конкурса за доцент в ПН 3.2. Психология,
обявен в ДВ бр. 41/10.05.2024 г.

1. Изследване на междуличностни взаимоотношения в рамките на теорията за междуличностно приемане-отхвърляне (IPARTheory)

Човешките отношения и по-специално взаимоотношенията със значим друг са тема, която изследвам повече от десет години. Провела съм десетки изследвания, в които проследявам взаимоотношенията с различен тип значими други – родителите, учителите, интимните партньори, ръководителите на работното място. Изследванията са в рамките на теорията за междуличностно приемане-отхвърляне (IPARTheory). Част от тези изследвания са представени в монография. В нея задълбочено се анализира голям обем от литература по всеки от аспектите на междуличностни взаимоотношения (родители-деца, учители-ученици, интимни партньори, ръководители-служители) и са представени собствени изследвания. Резултатите от изследванията проведени в България верифицират един от основните постулати на личностовата субтеория на IPARTheory в различни етапи от жизнения път на човека и в различни социални контексти, а именно възприетото междуличностно приемане и/или отхвърляне има значима взаимовръзка с психологическо (не)приспособяване на индивида както в детска така и в зряла възраст.

- Колчева, Н. (2023). Значимите други в живота на човека. София: Издателство на Нов български университет. ISBN 978-619-233-281-5

2. Възвимоотношения родители-деца, родителски стилове и техните корелати

Съществен интерес в моята изследователска дейност е темата за взаимоотношения между родителите и техните деца. Провела съм редица изследвания, в които се проучват различни фактори и аспекти на тези взаимоотношения – поведенчески проблеми, агресивно и виктимно поведение, личностни характеристики при децата, тревожност и др.

Глава 4 от монографията (Семейството: родителите като значими други) е посветена на тези взаимоотношения, а втората част - Последници от субективното преживяване на приемане-отхвърляне от родителите, представя авторски изследвания на взаимовръзките между възприето приемане-отхвърляне от родителите и различен тип фактори като депресия и депресивен афект, тревожност, поведенчески проблеми, злоупотреба с вещества, чувствителност към отхвърляне. Резултатите показват, че при възприемане на приемащо отношение от родителя/родителите взаимовръзката с изследваните конструкти е негативна, т.е. колкото по-приемащ се възприемат родителите, толкова са по-ниски стойностите при децата по отношение на поведенчески

проблеми, както интернализирани, така и екстернализирани. Част от тези взаимовръзки са изследвани и при хора в зряла възраст. Получените коефициенти са по-ниски, но значими (депресия и депресивен афект, тревожност, поведенчески проблеми, злоупотреба с вещества). Серията от тези изследвания са в парадигмата на теория за междуличностно приемане-отхвърляне (IPARTheory). Това са първите по рода си изследвания проведени у нас. От една страна, те разширяват емпиричната проверка на IPARTheory в различен социален контекст, от друга страна, надграждат вече публикувани изследвания (напр. освен взаимовръзка с депресивен афект, у нас има проведено изследване и с клинична извадка, пациенти диагностицирани с клинична депресия). В България изследването на родителското приемане-отхвърляне при деца от ромски произход е единствено по рода си и допринася за разкриването на динамиката на взаимоотношенията родители-деца под влиянието на редица средови и демографски фактори.

Резултати по темата са публикувани в монографията и в статии:

- Колчева, Н. (2023). Значимите други в живота на човека. София: Издателство на Нов български университет. ISBN 978-619-233-281-5
- 7.1. Колчева, Н., (2001). Влияние на родителските стилове на възпитание върху децата като обекти и субекти на агресивно поведение, сп. „Специална педагогика”, кн.3, стр. 39-58, ISSN 1310-7003.
- 7.2. Колчева, Н., (2002). Влияние на родителските стилове на възпитание върху децата като обекти и субекти на агресивно поведение (Експериментално изследване), сп. „Специална педагогика”, кн.3, стр. 20-38, ISSN 1310-7003.
- 7.16. Колчева, Н., (2012). Родителски стратегии на възпитание и личностови характеристики на ученици от среден курс, Специална педагогика, кн.1, стр. 17-33, ISSN 1310-7003
- 7.20. Колчева, Н., Д.Куршумова, (2014). Родителско приемане-отхвърляне при деца в предучилищна възраст от български и ромски произход, в С. Джонев, П. Димитров и Н. Матеева (съст.) Сборник научни доклади от VII национален конгрес по психология (стр. 501-510). София: Процентски център ЛМ ЕООД. ISBN: 978-954-91472-9-2
- 7.21. Колчева, Н., П.Пандурова, (2014). Поколенческа приемственост на родителско приемане и отхвърляне, в С. Джонев, П. Димитров и Н. Матеева (съст.) Сборник научни доклади от VII национален конгрес по психология (стр. 520-533). София: Процентски център ЛМ ЕООД. ISBN: 978-954-91472-9-2
- 7.23. Колчева, Н. (2015). Тревожност, родителско приемане-отхвърляне и родителски стил при деца в начална училищна възраст, Сборник доклади от научна конференция с международно участие „Комуникативни и емоционално-поведенчески нарушения“, София, 123-132. ISBN 978-954-535-863-0 <http://ebox.nbu.bg/comunications/>
- 9.3. Колчева, Н., (2012). Родителски стилове, самооценка, виктимно и агресивно поведение и социометричен статус на учениците в класа, Специална педагогика, кн.4, стр. 29-50, ISSN 1310-7003

3. Конструирание, превод, адаптация и стандартизация на инструменти за оценяване.

Част от изследователската ми работа е свързана с работа по инструменти за оценяване. От една страна, създаване на инструменти за изследователски и практически цели, а от друга - превод, адаптация и стандартизация на инструменти за оценяване за България.

3.1. Конструирание на скали и въпросници за оценяване:

3.1.1. **Скала „Социално развитие“, Скрининг тест за тригодишни деца -** Конструирала съм скала за оценяване на социалното развитие на деца на 3-годишна възраст, част от Скрининг теста за тригодишни деца, който от години се използва в системата на предучилищно образование в България като инструмент за оценяване на развитието на децата.

- 10.2. Колчева, Н., (2014). Субскала Социално развитие в Атанасова-Трифенова, М., Атанасов, Д., Пенева, Л., Андонова, Е., Мутафчиева, М., Колчева, Н. (2014). Скрининг тест за тригодишни деца: Ръководство. Булвест 2000. София. стр. 29-36. ISBN 978-954-18-0910-5
- 10.3. Атанасова-Трифенова, М., Л. Пенева, Е.Андонова, М. Мутафчиева, Н. Колчева, (2014) Ръководство за прилагане на теста в Атанасова-Трифенова, М., Атанасов, Д., Пенева, Л., Андонова, Е., Мутафчиева, М., Колчева, Н. (2014). Скрининг тест за тригодишни деца: Ръководство. Булвест 2000. София. стр. 91-115. ISBN 978-954-18-0910-5

3.1.2. **„Социално развитие. Себепознание“ от Стандартите за развитие и учене в ранна детска възраст -** Разработила съм процедури за оценяване на социалното развитие на деца в ранна детска възраст (0-3 години). С тези процедури беше апробирана и валидирана част „Социално развитие. Себепознание“ от стандартите за развитие и учене в ранна детска възраст.

- 10.1. Колчева, Н., М.Атанасова-Трифенова (2014) Област 2 – Социално развитие. Себепознание. в Атанасова-Трифенова, М., Пенева, Л., Стоянова, Юл., Янчева, И., Ядкова, Л., Мутафчиева, М., Колчева, Н. (2014). Стандарти за развитие и учене в ранното детство: от раждането до три години. Булвест 2000. София, стр. 23-31. ISBN 978-954-18-0924-2

3.1.3. **Въпросник за оценяване на приемане-отхвърляне/контрол в организационен контекст – Organizational Acceptance-Rejection/Control Questionnaire, OARQ/C -** Разработване на въпросник за оценяване на приемане-отхвърляне/контрол в организационен контекст. Въпросникът е едно от най-новите попълнения в дългия списък с въпросници и скали на IPARTheory. Въпросникът е незаменим ресурс за изследвания на междуличностните взаимоотношения в организационен контекст от учени по цял свят. Това е единственият към момента инструмент, предназначен за оценяване на тези взаимоотношения в рамките на IPARTheory изобщо. Въпросникът е разработен на английски език, за да е достъпен за

изследователската общност, работеща в рамките на IPARTheory. В научната литература има други разработени инструменти за оценяване на отношения в организационен контекст в рамките на други теоретични модели, напр. разширяване на теория на привързаността в организационен контекст. Литературното търсене показва, че към момента това е едно от слабите звена на изследванията в рамките на тази парадигма. Няма специално разработен инструмент (въпросник или скала). Най-често се използва ревизирана версия на Experiences in Close Relationships Questionnaire (ECR-R), за която дори изследователи, работещи в тази парадигма често споделят за методологичните ѝ слабости. Част от изследователите използват скали и въпросници, които дори не са разработени в рамките на теория на привързаността. В тази връзка, специално разработения OARQ/C за изследване на постулатите на IPARTheory в организационен контекст е в съответствие с основните концепции и постулати на теорията, методологично е издържан и предоставя стабилна основа за разширяване на обхвата чрез бъдещи изследвания. В монографията представям процедурите за конструиране, превод, пилотиране и валидиране на въпросника. Първоначалните данни от валидирането показват корелации между субективното приемане от прекия ръководител, привързаността на индивида към организацията, удовлетвореността от прекия ръководител и удовлетвореността от работата като цяло. Пилотирането и валидирането на инструмента са направени с българската версия.

- Колчева, Н. (2023). Значимите други в живота на човека. София: Издателство на Нов български университет. ISBN 978-619-233-281-5

3.2. Превод, адаптация и стандартизация на инструмент за оценяване на детско развитие за България:

3.2.1. **Батерия за оценка на ранно детско развитие (Developmental Assessment of Young Children (DAYC))** – Това е тестова батерия за оценка на ранно детско развитие. Предназначена е за деца от 0 до 6 годишна възраст. Детското развитие се оценяване от пет скали: когнитивно развитие, езиково развитие, социалноемоционално развитие, физическо развитие и адаптивно поведение. Батерията е съобразена с най-новите холистични изисквания за оценяване на деца в ранна и предучилищна възраст. Предоставя възможност за събиране на информация не от един, а от три източника - специалист, родител и учител. Направени са превод и адаптация на цялата батерия. Стандартизирана е за България частта за оценяване на децата в предучилищна възраст. Инструментът е с отлични психометрични характеристиките. Намира много добро приложение в практическата работа с деца в ранна и предучилищна възраст у нас (напр. алтернативните детски градини на Фондация „Здраве и социално развитие“). Това е един от първите подобни инструменти преведени и адаптирани у нас.

- 7.4. Колчева, Н., (2005). Батерия за оценка на ранно детско развитие. Процедура по валидизация, сп. „Психологични изследвания”, бр. 3, стр. 305-314, ISSN 1311-4700

- 7.11. Колчева, Н., (2008). Адаптация на батерия за оценка на ранно детско развитие (Developmental Assessment of Young Children – DAYC), Сборник научни доклади, V Национален конгрес по психология, София, сп. Българско списание по психология, бр. 1-4, Софи-Р, стр. 148-157, ISSN 0861-7813.
- 7.14. Колчева, Н., (2011). Подготовка за адаптация и стандартизация за български условия на батерия за оценка на ранно детско развитие, Предучилищно възпитание, бр. 7 (2011), стр. 14-20, ISSN 0204-7004.
- 9.2. Колчева, Н., (2010). Стандартизация на батерия за оценка на ранно детско развитие. Скалограмен анализ на скалите за българската извадка по данни на родителите, Годишник на СУ “Св. Кл. Охридски”, Философски факултет, книга Психология, Том 99, стр. 237-267, ISSN 0204-9945.

3.3. Превод и адаптация на въпросници и скали за България

В монографията представям част от преведените и адаптирани от мен на български език въпросници и скали. Те са конструирани в рамките на парадигмата на теория за междуличностно приемане-отхвърляне (IPARTheory). Предоставени са данни за превод, адаптация и психометрични характеристики. Всички те са на много добро ниво. Българските версии на тези инструменти са ценна придобивка както за изследователи, така и за практики.

- 3.3.1. Въпросници, предназначени за оценяване на родителско приемане-отхвърляне и поведенчески контрол в детска и зряла възраст. Версиите на PARQ/C са налични на почти 70 езика и диалекта, което дава възможност за бъдещи крос-културни изследвания.
- **Въпросник за родителско приемане-отхвърляне/контрол, Деца (Parental Acceptance-Rejection/Control Questionnaire, PARQ/C, Child), дълга форма, версия за майката**
  - **Въпросник за родителско приемане-отхвърляне/контрол, Деца (Parental Acceptance-Rejection/Control Questionnaire, PARQ/C, Child), дълга форма, версия за бащата**
  - **Въпросник за родителско приемане-отхвърляне/контрол, Възрастни (Parental Acceptance-Rejection/Control Questionnaire, PARQ/C, Adult), дълга форма, версия за майката**
  - **Въпросник за родителско приемане-отхвърляне/контрол, Възрастни (Parental Acceptance-Rejection/Control Questionnaire, PARQ/C, Adult), дълга форма, версия за бащата**
- 3.3.2. Въпросник, предназначен за оценяване на учителско приемане-отхвърляне и поведенчески контрол.
- **Въпросник за учителско приемане-отхвърляне/контрол (Teacher’s Acceptance-Rejection/Control Questionnaire, TARQ/C), кратка форма**
- 3.3.3. Въпросник, предназначен за оценяване на приемане-отхвърляне и поведенчески контрол при интимни партньори:
- **Въпросник за оценяване на приемане-отхвърляне/контрол от интимен партньор (Intimate Partner Acceptance-Rejection/Control Questionnaire, IPAR/CQ)**

- 3.3.4. Въпросници, предназначени за оценяване на психологическото приспособяване. За България са адаптирани и двете версии – за деца и за възрастни. PAQ има преводи на около 50 езика и диалекта. Това дава възможност за бъдещи крос-културни изследвания.
- **Личностов въпросник, Деца (Personality Assessment Questionnaire, Child, PAQ, Child)**
  - **Личностов въпросник, Възрастни (Personality Assessment Questionnaire, Adult, PAQ, Adult)**
- 3.3.5. Скала за изследване на чувствителност към междуличностно отхвърляне. Това е един от новите конструкти, чиято медираща роля се изследва в рамките на IPARTheory.
- **Скала за чувствителност към междуличностно отхвърляне (Interpersonal Rejection Sensitivity Scale, IRSS)**
- 3.3.6. Въпросник за оценяване на поведението на учениците от учител. Инструментът е кратък, лесен и удобен за употреба. Има безспорни практически приложения.
- **Въпросник за оценяване на поведението на учениците от учител (Teacher's Evaluation of Student's Conduct, TESC)**

Информация за тези инструменти е публикувана в:

- Колчева, Н. (2023). Значимите други в живота на човека. София: Издателство на Нов български университет. ISBN 978-619-233-281-5
- 7.19. Колчева, Н., С.Борисова, (2014). Българска адаптация на въпросник за родителско приемане-отхвърляне/контрол, версия за възрастни (Adult PARQ/C), сп. Българско списание по психология, бр. 1-3, стр. 166-176, ISSN 0861-7813.

4. Изследване и оценяване на деца с типично развитие и с дефицити в развитието

Наред с изследователските ми интереси по отношение на инструментите за оценяване на деца, тяхната употреба, качества и приложение, друга тема, която е тясно свързана с това е практиката на изследване и оценяване. В поредица от статии разглеждам инструменти за скрининг и оценяване, практики, стандарти, изисквания при деца с типично развитие, както и при деца с дефицити в психичното развитие. Проследяването на хода на развитие на детето в ранна и предучилищна възраст е от изключително значение, тъй като това е период на голяма пластичност, по време на който отговорът на терапията и стимулацията е най-добър. Психологичното изследване в този етап от живота на децата е важна част от процеса на идентифициране на възможни проблеми в развитието и резултатите от него биха позволили на родителите да изберат своевременно подходящите интервенционни програми. От една страна, у нас преди години почти не съществуваха инструменти за оценяване на развитието на деца в ранна

и предучилищна възраст (един от първите, които аз превеждам и стандартизирам за България е Батерия за оценка на ранно детско развитие (Developmental Assessment of Young Children (DAYC)), а от друга страна малко бе известно за най-новите тогава изисквания, на които една подобна оценка да отговаря. В тази връзка, статии, в които се представят този тип инструменти, нови възможности за засичане на оценките от различни източници на информация с цел получаване на по-обективна картина за нивото на функциониране на детето (напр. от родител и от учител), основните принципи на т.нар. добри практики за психологична оценка на развитието при деца в ранна и предучилищна възраст, са ценни ресурси, включително и за специалисти и практики. Прилагането на доказали ефикасността си модели за оценка и използването на инструменти, които отговарят на професионалните стандарти и етичните изисквания, не само допринасят за по-ефективни интервенции, но са и мощен превантивен инструмент при деца с дефицити в развитието (напр. Скрининг тест за тригодишни деца, който в момента се прилага с системата на предучилищното образование).

Представените публикации, свързани с тази тема са:

- 6.1. Колчева, Н., Св.Стайкова, (2022). Добри практики при изготвяне на психологична оценка на развитието при деца в ранна и предучилищна възраст, сп. Педагогика, том 94, брой 2, 247-262, <https://doi.org/10.53656/ped2022-2.07>, ISSN: 0861-3982 (Web of Science)
- 7.3. Колчева, Н., (2004). Инструменти за скрининг, оценка и оценяване на деца в ранна възраст с дефицити в психичното развитие, сп. „Специална педагогика”, бр. 3, стр. 40-52, ISSN 1310-7003.
- 7.5. Колчева, Н., (2006). Изследване и оценка на деца с дефицити в психичното развитие, Годишник на СУ “Св. Кл. Охридски”, Философски факултет, книга Психология, Том 97, стр. 93-103, ISSN 0204-9945.
- 7.6. Колчева, Н., (2006). Родителите и учителите като източници на информация за психичното развитие на децата, сп. Българско списание по психология, бр. 2, стр. 112-130, ISSN 0861-7813.
- 7.10. Koltcheva, N., (2008), Early Prevention through Screening and Early Diagnostic of Young Children, in M. Sovilj, V. Bojanova, M. Skanavis, S. Pantelic (eds.) Early Prevention in Children with Verbal Communication Disorders, Proceeding, Belgrade, pp. 167-175, ISBN 978-86-81879-22-1
- 10.5. Koltcheva, N., (2022). Assessment of Social and Emotional Development in Early and Preschool Years. The Process of Compiling the European Social and Emotional Skills Assessment Measures Compendium, in Koltcheva, N., C.Peixoto, V.Coelho, (2022). Social and Emotional Competences and Development of Children Aged Zero to Seven: European Assessment Measures Compendium. EU-SELF Project. pp. 10-20. ISBN 978-619-233-217-4.

5. Различни аспекти и динамика на развитието в детска и юношеска възраст. Социално развитие и развитие на социални и емоционални умения

Една от темите, в моята изследователска дейност е посветена на детското развитие, типично и с дефицити, както и отделни аспекти на това развитие. Това разглеждам в теоретични статии, както и в проведени емпирични изследвания.

В продължение на няколко години бяха проследени юноши от столично училище (през 2006, 2009 и 2010). Целта бе да се проследи във времето динамиката на личностовите черти, и по-специално екстраверсия-интроверсия, невротизъм и психотизъм. Резултатите показват тенденция към екстраверсия и при двата пола, отколкото към обратната част на континуума – интроверсия. За трите години на измерване, общо за двата пола заедно и за всеки пол по отделно, излиза значима обратна връзка между социална желателност и психотизъм. Получените резултати могат да намерят широко приложение в практиката на училищни психолози, педагози, консултанти, родители.

Един от фокусите по отношение на детското развитие е социалното развитие на децата и в частност развитие на социалните и емоционални умения. Това е относително нова тема не само у нас, но и в световен мащаб. Предвид значението на тези умения за цялостното развитие на децата, подпомагането на развитието им още в ранна и предучилищна възраст имат множество позитивни последици (по-добра адаптация в детска градина и/или училище, академични постижения и представяне, по-ниски нива на уязвимост по отношение на интернализирани и екстернализирани поведенчески проблеми и др.). От 2019, под мое ръководство на международен екип от партньори, бе разработена платформа (EU-Self - <https://eu-self.nbu.bg>), която е единствена по рода си в Европа. Платформата съдържа анализи на състоянието на развитието на социалните и емоционални умения при деца в ранна и предучилищна възраст в 47 европейски страни и 4 държави от други континенти, описания на 59 програми за развитие на социални и емоционални умения при деца и 103 инструмента за оценяване и др. Платформата и всички генерирани ресурси са първа стъпка към събиране на този тип знание на европейско ниво. Това е солидна основа и ценен ресурс както за изследователи, така и за практики, но и за други заинтересовани страни като институции на национално и европейско ниво, доставчици на услуги за образование и грижи в ранна детска възраст (ЕСЕС) и др. Платформата подкрепя постигането на ключовите приоритети на ЕС, повишава осведомеността и насърчава развитието на социалните и емоционални умения при децата.

Теоретични статии:

- 7.7. Колчева, Н., (2006). Дефицити в ранното детско развитие, Специална педагогика, кн. 3, стр. 34-50, ISSN 1310-7003.
- 7.12. Колчева, Н., (2008). Периодизация на детското развитие, Специална педагогика, кн.4, стр. 46-55, ISSN 1310-7003.
- 7.13. Колчева, Н., (2010). Социалното развитие в ранна възраст, Предучилищно възпитание, год. 58, бр. 5 (2010), стр. 8-11, ISSN 0204-7004.
- 6.2. Koltcheva, N. (2023). EU-SELF: An European Platform about Social and Emotional Skills in Early Childhood Education. Revista Românească pentru Educație Multidimensională, 15(2), 35-54. <https://doi.org/10.18662/rrem/15.2/719>, ISSN: 2066-7329 (Web of Science)
- 10.4. Koltcheva, N., (2022). Bulgaria, in Koltcheva, N., V.Coelho, (2022). Social and Emotional Development for Children aged 0 to 7 years old: European Countries Overviews Compendium. EU-SELF Project. pp. 32-37, ISBN 978-619-233-213-6.

Емпирични статии:

- 7.9. Колчева, Н., Ив.Игов, (2007). Умеят ли децата ни днес да решават конфликти?, Специална педагогика, кн. 3, стр. 35-47, ISSN 1310-7003.
- 7.18. Колчева, Н., М.Коралов, (2011). Изследване на личностовите черти по модела на Х.Айзенк при юноши (през 2006, 2009 и 2010), Българско списание по психология, Сборник научни доклади, VI Национален конгрес по психология, бр. 3-4, стр. 278-287, ISSN 0861-7813.
- 7.22. Колчева, Н. (2015). Самооценка и тревожност при деца с дислексия на развитието, Сборник доклади от научна конференция с международно участие „Комуникативни и емоционално-поведенчески нарушения“, София, 133-140. ISBN 978-954-535-863-0 <http://ebox.nbu.bg/communications/>

Съавтор и редактор съм на две книги, посветени на ключови теми по отношение на развитието на децата в ранна детска възраст – хранене и връзката му с детското развитие и социално и емоционално развитие в ранна и предучилищна възраст.

Книги:

- 24.2. Darvay, S., Koltcheva, N., & Berekvölgyi, D. (Eds.) (2021). FINE! Food and Nutrition in the Early Childhood Education and Care. Arca Cooperative Sociale, Firenze, ISBN 978-963-489-334-9
- 24.3. Koltcheva, N., V.Coelho, (2022). Social and Emotional Development for Children aged 0 to 7 years old: European Countries Overviews Compendium. EU-SELF Project. ISBN 978-619-233-213-6

6. Кариерна реализация и обучение

Кариерната реализация в ранна зряла възраст и последващото обучение и продължаваща квалификация са съществен аспект от психичното благополучие, качество на живот и обща удовлетвореност на индивида.

Като член на международен изследователски екип, съм съавтор на първото проучване сред докторанти на европейско ниво. Изследването стартира сред докторанти от 30 европейски държави, но след преглед на събраните данни, в анализите бяха включени пуловете от 12 от тях (Австрия, Белгия, Хърватия, Финландия, Франция, Германия, Нидерландия, Норвегия, Португалия, Словения, Испания, Швеция). Проучването обхваща различни аспекти и фактори от тяхното обучение (работни условия, дейности, мобилност, статус и др.). Анализите са въз основа на отговорите на 7561 участника. Резултатите от това проучване са доста цитирани в различни публикации, свързани с обучение, практики и политики за докторанти и млади изследователи.

В продължение на тази изследователска линия е друго мое изследване, свързано с обучението на университетски преподаватели в Европа. В сравнителен аспект се разглеждам политиките и практиките по отношение на развитие и обучение на академичния персонал в 33 висши учебни заведения от 23 Европейски

страни. Изследването установява, че практиките са много различни не само в различните европейски страни, но и в отделните университети. Разгледани са: изискванията за обучение на университетски преподаватели, организацията на обученията, типа обучения, които се предоставят, тяхната продължителност, методите на преподаване, методите на оценяване, ползите от завършването на подобно обучение, продължаващото професионално развитие. Това изследване предоставя ценна информация за обучението на университетските преподаватели в Европейски мащаб. Освен, че съдържа голям масив от данни (33 висши учебни заведения от 23 Европейски страни) и резултати, представени в сравнителен план, за времето си е добър ориентир за състоянието на обучения и квалификация на университетските преподаватели. В тази връзка може да служи като отправна точка за оценка на динамиката на развитие, развиване на учебни програми за обучения на университетски преподаватели (например в страни като България), както и за по-нататъшни дейности по отношение на развитие и обучение на персонала и осигуряването на качество на обучението в Европейското пространство за висше образование.

Публикации, свързани с тази тема:

- 9.1. Колчева, Н., (2007). Обучението на университетски преподаватели в Европа: Сравнително изследване, сп. Българско списание по психология, бр.3, стр. 23-49, ISSN 0861-7813.
- 7.8. Колчева, Н., М.Енчева, Ф.Колева, (2007). Виртуалната мрежа като средство за интеграция на младата българска научна общност в Европа, сп. Наука, бр. 1, стр. 42-46, ISSN 0861-3362.
- 24.1. Ates, G., K.Holländer, N.Koltcheva, S.Krstić, F.Parada, (2011). EURODOC Survey I: The First Eurodoc Survey on Doctoral Candidates in Twelve European Countries. Descriptive report. Eurodoc, the European Council of Doctoral Candidates and Junior Researchers. ISBN 978-3-00-035843-2.
- 7.15. Колчева, Н., (2011). Ситуация с кандидатите в доктората в Европе, Болонский процесс: итоги десятилетия, под науч. ред. В.И.Байденко, изд. 2-е дополн., Москва, "МИСиС", Институт качества высшего образования. с. 371-380. ISBN 978-5-7563-0417-6
- 7.17. Джонев, С., Н. Колчева, Б.Славчов, (2011). Кариера, реализация и качество на обучението на психологическите кадри, Българско списание по психология, Сборник научни доклади, VI Национален конгрес по психология, бр. 3-4, стр. 256-265, ISSN 0861-7813.